

عنوان:

بررسی چالش های مدیریتی در خانواده ایرانی – اسلامی

استاد راهنما

سرکار خانم نرگس القاصی

محققین:

سمیه کایدانی

صدیقه نژاد پشم فروش

مریم خادمیان

مرحومه زینب مندول نژاد

مرکز تخصصی امام هادی (ع) - شهرستان شوشتر

پاییز ۹۶

چکیده

تحقیق صورت گرفته با موضوع بررسی چالش های مدیریتی در خانواده ایرانی _ اسلامی بوده و سعی شده که به زندگی خانوادگی و مشکلات آن با توجه به تغییر ساختارهای اجتماعی و آشفتنی فرهنگی جامعه از لحاظ مدیریتی نگریسته و در این میان راهکارهایی از دل منابع و فرهنگ قرآنی استخراج شود و به جامعه عرضه گردد . در تحقیق صورت گرفته سعی شده که چالش های خانوادگی از لحاظ مدیریتی در دو بعد زناشویی و اشتغال زنان و فرزندپروری مورد پژوهش قرار دهیم و غلبه تفکر احساس و عدم صبر بر یادگیری ، کم ظرفیتی برای مشکلات ، تزلزل باورها ، ضعف ارتباطات عمده اسباب های خانوادگی از لحاظ مدیریتی و همچنین غلبه پدر و مادری بر زن و شوهری ، فرزند ازاری ، تربیت فرزندان طلبکار ، ضعف دانایی و کوتاه نگری در اهداف را نیز از لحاظ فرزند پروری جزو مهمترین چالش به شمار آمدند . بنابراین تقویت باورها و ایمان و بالا بردن سطح دانش و آگاهی و همچنین پرورش صفات اخلاقی را از بهترین راهکارهای دین مبین اسلام در برخورد با این چالش ها به شمار آورد .

کلید واژگان : چالش ، مدیریت ، خانواده اسلامی ، تربیت فرزند

مقدمه

خانواده ایرانی در حاضر دچار تغییرات گسترده ای شده است. شهری شدن و صنعتی شدن و تأثیر الگوهای غربی بر خانواده های ایرانی تغییرات فردی و اجتماعی بر خانواده ها گذاشته و چالش هایی در مدیریت خانواده و سبک زندگی اسلامی نمایان شده است. امروزه، می بینیم که روابط میان همسران و فرزندان در درون خانواده ایرانی از این الگوپذیری ها تأثیر پذیرفته است؛ از جمله تحصیلات و اشتغال زنان بویژه مادران در درون خانواده ها یکی از مهمترین عوامل در بروز چالش های مدیریتی در خانواده ایرانی است. همچنین کمرنگ شدن مسائل اخلاقی و معنوی و عاطفی پایه های زندگی خانواده های ایرانی را سست کرده است. لذا در این تحقیق برخی چالش های پیش روی خانواده ایرانی-اسلامی مورد بررسی قرار گرفته و راهکارهایی در این زمینه از دیدگاه کارشناسان مسائل خانواده و دین مطرح می گردد.

۱-چالش های مدیریتی از ناحیه زناشویی

زمینه ارتباط

زمینه های ارتباطی اشخاص در طول زندگی شان بوجود می آید و بر تمام روابط آن ها تأثیر می گذارد. ارتباط در خانواده، پدری از فرهنگ، جنسیت، چگونگی برقراری رابطه با دیگران و تجربه های روابط صمیمانه چیشین سرچشمه می گیرد. زمینه ارتباطی هر فرد، همانند عینکی است که از پشت آن به همه رویدادهای زندگی می نگرد.

احترام متقابل

مقصود ما از احترام ، نگرشی است که در آن ، همسران برای هم احترام بسیاری قائلند و یکدیگر را ارزشمند میدانند . افزون بر این همسران علاقمندند که این احترام را بر زبان آورند و آن را به نوعی ابراز کنند .

خانواده های مقتدر (درک و فهم متقابل)

درک و فهم فرایند پیچیده ای است که همسران بوسیله آن اطلاعات متقاعد کننده و توضیح دهنده ای از یکدیگر کسب می کنند .

در محیط خانوادگی گاه زن وجود یکدیگر را درک نمی کنند و بدون در نظر گرفتن توان یکدیگر ، هر یک از دیگری انتظاراتی دارند که خارج از توان اوست و بر همین اساس ، همواره میان آن دو جنگ و جدال وجود دارد .

در حالیکه که اگر هر دو همدیگر را درک کرده بودند ، بجای درگیری سازش و سازگاری میان آندو پدید می آید و هنگامی که انتظاراتها بیش از توانایی فرد باشد درک کردن وجود ندارد . در نتیجه سردی ، یأس و ستون پیش خواهد آمد ؛ زیرا اگر کسی را درک نکرده باشیم دچار رنج و ملال می شود و از حرکت و پویایی بازخواهد ماند .

برخی از همسران در شناخت خواسته های همسرانشان کوتاهی می کنند و در برخی موارد ، زمانی را برای شنیدن نیازهای همسرشان اختصاص نمی دهند . اگر زن و شوهر بکوشند یکدیگر را

بشناسند سنگ بنای رابطه سالم و سازنده را پایه گذاری کرده اند نبود شناخت کافی از موضوعی که با آن روبه رو می شویم سرگردانی را در پی دارد و واکنش در برابر آن، با ناپختگی همراه خواهد بود.^۱

بررسی چالش های خانوادگی

خانواده ، مهمترین بستر در نهادینه شدن سنت ها و آداب و رسوم فرهنگی و پایدارترین و قدیمی ترین عامل و زمینه در تربیت انسان و بهترین پایگاه در فراهم آوردن تمرکز و انگیزه و یادگیری فرزندان است و اگر خانواده از تعادل ، عدالت ، محبت ، صداقت ، رحمت و مصونیت فاصله بگیرد و هویت انسانی خود را فراموش نماید عامل شقاوت ها و انحرافات می گردد.

فاصله گرفتن زنان و مردان از هویت انسانی ، مسئولیت و وظیفه خطیر مادری و پدری و پرورش و تربیت فرزندان منجر به سست شدن پایه های نهاد خانواده ، کم رنگ شدن عشق و محبت مهر و وفا ، عفت و عزت و حرمت آنان و در نتیجه ضعیف شدن عواطف و معنویت و رفتن به سوی انحراف و ذلت می گردد.

زن و مرد بر اساس حکمت خداوندی و وظیفه و مسئولیت ها از نظر خلقت دارای تفاوت هستند اما حکومت مرد و دوران مرد سالاری و مشکلات عاطفی و روحی زن و مشکلات دوران بارداری و قدرت بیش تربدنی مردان و آسیب پذیری بیشتر زنان مجموعاً سبب شده است که در کنار هم زندگی کنند و بتوانند خلاهای همدیگر را پر کنند ولی اگر ناعدالتی هایی و احساس ظلمی بر

^۱ داوود حسینی ، روابط سالم در خانواده ، تهیه مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما ، قم ، موسسه بستان ، کتاب ۱۳۸۶ ص ۱۵۳ .

دارند . لطمه فراوانی به شخصیت آنان وارد می کنند نباید زودتر از موعد از او انتظار رفتار منطقی داشت و یا درباره همه کارها با او منطقی و خشک سخن راند ، بلکه باید موفقیت او را درک و متناسب با آن با او رفتار کرد تا در خانه احساس امنیت و آرامش کند و پدر و مادر را نزدیکترین افراد به خود و صمیمی ترین اشخاص با خود بداند.

۸-مشورت با فرزندان

خانواده های سالم و صمیمی از هر عاملی که بتواند پیوند میان والدین و فرزندان را تقویت کند ، احساس تعلق به خانواده را در فرزندان بارور سازد و به همان اندازه به تکوین و تکامل روابط کمک کند ، استقبال می کنند مشورت با فرزندان موجب ورزیدگی نیروی عقلانی و تدبیر زندگی میشود . زیرا هر پرسشی فرصتی است برای اندیشیدن و حل مشکلی که پیش روست .

از این رو ، والدین که روابط سالمی با فرزندان خود دارند مسائل خانواده را در جمع اعضا مطرح و با فرزندان خود مشورت می کنند ز او نظر می خواهند و بدین وسیله مقبولیت را در او عالی و تکامل می بخشد و از این طریق باب تفاهم میان والدین و فرزندان گشوده می شود .^۱

^۱ داود حسینی ، همان کتاب ، ص ۱۱۸

منابع

*قرآن

۱-افروز ، غلام علی ، همسر ان برتر ، انجمن اولیا و مربیان ، تهران ، بی تا

۲-اباذری سمیرا ، اختلاف زنا با مردان ، مردان با زنان ، موسسه فرهنگی هنری نقش سیمرغ

، تهران ۱۳۹۰

۳-انصاریان حسین ، نظام خانواده در اسلام ، انتشارات ام ابیها ، قم ، ۱۳۸۵

۴-بستان حسین ، اسلام و تفاوت های جنسیتی در نهاد های اجتماعی ، پژوهش های حوزه و

دانشگاه ، قم ، ۱۳۸۸ .

۵-پسندیده عباس ، رضایت از زندگی ، چاپ و نشر دارالحديث قم ، ۱۳۸۶ .

۶-تکیستون رتیلا لا و همکاران ، زمینه روانشناسی هیلگارد ، ترجمه محمد تقی براهنی و

دیگران ، رشد ، تهران ، ۱۳۶۶

۷-تمیمی آمدی ، عبدالواحد بن محمد ، غررالحکم و دررالکلم ، ناشر : دارالکتب اسلامیة قم

، ۱۴۱۰ ق

۸-حسینی داود ، روابط سالم در خانواده ، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما ، قم ،

موسسه بوستان کتاب ، چاپ هفدهم ، ۱۳۸۹

۹-حمیدیان حسن ، حقوق خانواده ، تهران ، دادگستر ۱۳۹۰

۱۰- حکیم محمد تقی ، پدر و فرزند ، تهران ، دفتر نشر فرهنگ اسلامی ، چاپ شانزدهم ،

۱۳۹۰

۱۱- حکیمی محمد ، دفاع از حقوق زن ، دفتر نشر فرهنگ اسلامی ، تهران ، ۱۳۸۱

۱۲- دورانت ویل ، لذات فلسفه ، ترجمه عباس زریاب ، انتشارات علمی فرهنگی ، تهران

۱۳۸۸

۱۳- ریچارد تمپلر ، اصول تربیت فرزند ، مترجم : مینا بنی محمدی ، تهران ، مروارید ، چاپ

اول ، ۱۳۸۸

۱۴- سالاری فر محمد رضا ، خانواده در نگرش اسلام و روانشناسی ، پژوهشگاه حوزه و

دانشگاه ، قم ، ۱۳۸۸

۱۵- ستیر ویرجیتا ، آدم سازی در روانشناسی خانواده ، مترجم : بهروز بیرشک ، تهران ،

انتشارات رشد ۱۳۷۰

۱۶- شعبانی اکبر ، راز خومشختی زنان ، قم ، قلم جوان ، ۱۳۹۳

۱۷- شعاع کاظمی مهر انگیز ، روابط سالم خانواده ، معرفت شماره ۹۱ ، ۱۳۹۴

۱۸- طاهری حبیب الله ، سیری در مسائل خانواده ، سازمان تبلیغات اسلامی ، ۱۳۷۰

۱۹- علیزاده کوزه کنان حسین ، نگرانی های والدین و راهکارها ، قم ، شمیم کوثر ،

چاپ اول ، ۱۳۸۶

۲۰- کوثری یدالله ، بهداشت روانی خانواده ، انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

نماینده‌گی ولی فقیه اداره آموزش های عقیدتی سیاسی ، قم ۱۳۸۶

۲۱- گری جان ، مترجم : لیلا اباضری ، اختلاف زنان با مردان ، مردان با زنان ، تهران ، موسسه

فرهنگی نقش سیمرغ (۶) ، ۱۳۸۸

۲۲- گابریلا چوکورووکسی ، رزندان شاد و خوشبخت ، مترجم : مهدی قراچه داغی ، تهران

، آسیم ، چاپ اول ، ۱۳۹۳

۲۳- موسوی شکوفه ، رابطه ی والدین و نوجوان ، تهران ، قطره ، چاپ اول ، ۱۳۸۷

۲۴- میرزایی داود و دیگران ، آداب و آفات تربیت کودک و نوجوان ، قم ، احمدیه ، چاپ

اول ، ۱۳۸۴

۲۵- مجلسی محمد باقر ، بحار الانوار ، جلد ۶۹ ، قم ، ۱۴۰۳

۲۶- مروجی طبسی ، محمد جواد ، حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت (علیه السلام) ، قم ،

موسسه بوستان کتاب ، چاپ هجدهم ، ۱۳۹۱

۲۷- محدثی جواد ، اخلاق معاشرت ، موسسه بوستان کتاب ، قم ، ۱۳۸۵

۲۸- محمدی ری شهری محمد ، میزان الحکمه ، جلد اول ، انتشارات بوستان کتاب ، قم ،

۱۳۸۵

۲۹- طالقانی لیلا ، مهر مادری کودک را باهوش میکند ، روز نامه جام جم شماره ۵۷۷ ،

۱۳۸۱

